

zelfs niet meer aan hoeft te denken, maar een zekerheid, die ligt in het „hebben“ van een trouwen God, die ons elken dag toespreekt, die ons elken dag roept, die ons elken dag de zonden vergeven wil, die zich elken dag wil laten vinden en elken dag ons Zijn genade voorhoudt.

Dit gelooven heeft invloed op heel den mensch. Het heeft een „neerslag“, het verwekt een „reactie“ in het gevoelsleven, in de reflexie³⁾, in heel het levensgedrag, in iedere levensuiting. Er ontstaat tengevolge van dat echte gelooven allerlei gevoelens en stemmingen. Het gelooven perst het leven een bepaald kant uit en doet aan den levensboom „vruchten des geloofs“ ontstaan.

Maar dat is alles geloofsuiting, geloofsgevolg, geloofsreactie, geloofsvrucht, geloofswerking, niet het eigenlijke gelooven zelf. Dat is amen-zeggen op Gods Woord, zich „hin-geben“ aan den sprekenden God in Jezus Christus. Al is natuurlijk het eene van het andere nooit te scheiden.

Men voelt nu aanstonds — en hier kom ik aan de parallel bovenbedoeld — wat een verarming het is het eigenaardige, het eigensoortige van het geloof te zoeken in dat wat alleen maar geloofsgevolg, geloofsreflex is. Wanneer men van gansch den rijkdom van het volle, breede, diepe gelooven — dat altijd naar buiten zien, zichzelf vergeten, zichzelf verliezen is — alleen maar oog heeft voor de geloofsweerspiegeling in 't gevoelsleven en de andere levensuitingen. Daarin trilt het geloof wel door en na, maar het eigensoortige van het geloof is daarin niet te vinden. Dat eigensoortige ligt in het volkomen zich verlaten op Gods Woord; het vasthouden daaraan, ondanks alles; het zoeken van de zaligheid buiten zichzelf; het „eten“ van de woorden Gods, hetzij Hij beveelt, of schenkt of belooft.

Wanneer daarom ook 't geloof bloeien zal, dan moet de geloovige zich niet verliezen in een altijd weer opnieuw beginnende analyse van de geloofsgevolgen, de geloofsreflexen, de natrillingen van het gelooven in allerlei provincien van het eigen leven. Neen dan moet de geloovige zich geheel en al richten op Jezus Christus, die de inhoud, de grond, de werker is van alle echt gelooven. De geloovige moet met Hem bezig zijn, zich in Hem verliezen, vol zijn van Hem, Zijn Woorden overpeinzen dag en nacht.

Want om het paradoxaal te zeggen: hoe sterker het gelooven is, des te minder is het bezig met zichzelf, hoe meer het geloof bloeit, des te minder is het zich bezorgd over zijn bloei. Want Jezus Christus wordt dan het één en het al. Als we geboeid zien naar een schoon panorama, dan denkt niemand aan zijn oogen en zijn kijk-actie — dat gaan we alleen doen als het met onze oogen en ons kijken niet in orde is!

't Is de verdienste van het boekje van Ds van Dijk, dat het voor dit centrale, dit eigensoortige van het geloof weer de aandacht dringend vraagt. Het laat het verschil tusschen het eigenlijke gelooven en dat, wat door het gelooven wordt gewerkt in alle uitingen van het menschelek leven, duidelijk zien. Speciaal denken we hierbij dan aan de „Toegift“, letter e, pag. 37 v.v.

Daarin klinkt tot ons door (bewust of onbewust? — Ds van Dijk geeft geen citaten) de heerlijke verkondiging van Calvijn omtrent het geloof, zooals die te vinden is o.a. in boek III van zijn Institutie.⁴⁾

Jammer is, dat de schrijver, doordat hij deze dingen in een „toegift“ behandelt, zoo beknopt moest blijven. Hij kon slechts een paar forsche lijnen trekken. Veel kon alleen worden genoemd. De positieve uiteenzetting van de verhouding van het geloof tot de „werken“, vice-versa, kon zoo niet worden gegeven. Ook niet de beschrijving van de schriftuurlijke zelfbeproeving, zooals die ook in het avondmaalsformulier wordt geeischt.

Wellicht vindt Ds van Dijk nog gelegenheid uitvoeriger op deze onderwerpen in te gaan. Ze zijn van levensbelang. Nog al te veel is voor velen de schriftuurlijke glans van het echte gelooven verdof.

Nu evenwel willen we dankbaar aanvaarden wat de Schrijver ons gaf: een doordringende roep om het echte geloof dat gansch alleen op Jezus Christus vertrouwt.

H.

C. V.

4) Citaten gaf ik in Geref. J. B. van 13 Dec. j.l.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

In de rubriek „Persschouw“ van „De Reformatie“, No. 14 d.d. 3-1-36 komt voor een aanteekening op het boek over wijlen Excellentie IDENBURG, meer in het bijzonder over de bespreking er van door den heer F. J. Los.

Mij trof de uitdrukking: „Menigeen zal deze OVERGANG (van Exc. I.) van de Hervormde naar de Christelijk Gereformeerde kerk, natuurlijk, ja stichtelijk vinden. Zoo'n ziek(e) moeder (kind). Natuurlijk verlaat men die“.

Ik acht zoowel de uitdrukking Hervormd als Christelijk Gereformeerd onjuist.

Wat toch is het geval? Indië kent geen Hervormde kerk en ook geen Christelijk Gereformeerde kerk. Indië bezit een Gouvernementskerk en een Geref. kerk. Op het oogmerk mag de gouvernementskerk meer in normale banen geleid worden, feit is en blijft, dat Indië geen Ned. Herv. kerk kent. Dat Idenburg overging tot de Chr. Geref. kerk is óók niet juist. In 1885 ging hij over tot (de kerk??) van dien naam, omdat Ds A. Delfos door haar uitgezonden was als zendeling. Deze uitzending had evenwel tot gevolg de institueering van een kerk, die niet anders kon heeten dan christelijk-gereformeerd, omdat in 1885 de gereformeerde kerken nog zoo heetten. Ware, menschelekerwijze gesproken, de overgang in 1892 geschied, dan was Idenburg overgegaan van de Gouvernementskerk naar de Geref. kerk.

Ten slotte, dat Idenburg „gereformeerd“ van beginsel was is bewezen door zijn levenswandel. Twijfel hieraan is alleen mogelijk bij menschen, die niets van „gereformeerden“ moeten hebben. Iedere Nederlandsch Hervormde, in het vaderland opgevoed bij de aloude waarheid, zal, in Indië aangekomen, nooit vrede kunnen hebben in de gouvernementskerk, ook in 1936 niet, laat staan in 1885.

„Waarom tellen anders onze kerken in Indië „inwonende leden“?

Het zou te ver voeren om aan te toonen, dat overgang naar de kerk des Heeren in Indië nu juist niet door de genezing van een zieke bevorderd wordt, doch waar de heer F. J. Los verre van objectief was, kan het zijn nut hebben om op het bovenstaande even de aandacht te vestigen, ware het maar om de waarheid te dienen. En om de waarheid te dienen, mogen we geen stap op zij gaan.

Den Heider.

J. HERWELJER.

IN PERSCHOUW

Noodzakelijke verbetering.
(Pressie of premie.)

Verleden week, onder „Persschouw“, bl. 135, kolom 1, ongeveer tegen het midden der pagina, stond:

„Drie jaren niets doen, omdat 't een „partij“ geldt, dat ware een dreigement tegen de zonde, maar een PRESSIE op de organisatie van de zonde.“

Het woord „pressie“ berust op een verkeerde lezing van wat ik schreef. Er moet „PREMIË“ worden gelezen.

Persdebat.

In „Pro Ecclesia“ heeft ook Ds I. de Wolff zich uitgesproken. Een reeks van artikelen is begonnen. Inzake „De Reformatie“ oordeelt hij, dat onder invloed van dit orgaan

een reformatische beweging in onze kerken gaande is, welke bedoelt om ons gereformeerde volk van den weg op het hellend vlak, waarlangs wij bezig zijn naar den afgrond te vliegen, terug te brengen en weer te doen wandelen op den weg der verbondsgehoorzaamheid.

Er wordt geroepen: weest toch een eenheidsfront. Maar de kwestie is juist, dat wij dit niet zijn; en dit te constateeren (en met de stukken aan te toonen) heeft meer nut, dan te doen, alsof 't niet zoo is... Alsof dat den vrede kon dienen: het bestaande gebrek-aanleiding laten begaan! „Pro Ecclesia“ voelt dit ook ter dege:

Als wij nu maar één gesloten front vormden, tot een machtige geloofsactie in staat, dan zou veel van de onrust kunnen verdwijnen.

Maar in plaats daarvan is er een humanistisch, naar de praktijk zich richtend christendom bezig den kop op te steken; wordt er een geest van synthese gevonden, die samenwerking en samenleving zoekt met al zulke elementen, welke niet leven uit de gehoorzaamheid der Schrift; is er vervloeiing, verdoezeling der grenzen, een rusten op behaalde overwinningen zonder den strijd voort te zetten, een buigen voor de ijzeten noodzaak der praktijk zonder geloofsmoed om als geestelijk nakroost van een stoer voorgelicht, den voet dwars te zetten als het onze eeuwige goederen betreft.

Even later:

Zal ons kerkelijk leven gediend worden, dan behoort er alzo een breede samenwerking te zijn, waardoor het een weer in het ander ingrijpt, waardoor wij elkander helpen, en zal ieder weer zijn steentje hebben in te voegen in het gebouw van de theologische wetenschap.

En hoe veel waardeering wij hebben voor al wat reeds is gepresteerd, toch mag ons niet ontgaan, dat er nog een groot manco bestaat.

Ik noem bijv. de kwestie van het jus promovendi (het recht om te promoveeren) aan de Theologische

School, waarover na de m.i. onjuiste beslissing der synode in laatste instantie een geschil is gerezen tusschen prof. Schilder en prof. Kuypers. De strijd om dat recht is niet om een peulschilletje, maar gaat om een onderdeel van de noodzakelijke breede samenwerking, zonder welke ook de professoren in Kampen slechts belemmering kunnen ondervinden. Ook zij behoeven de doctorandi; om andere factoren nu buiten beschouwing te laten.

En hoe dan te denken over de synthese, die we bestrijden bij „de kleine luyden“, maar waaraan de leidinggevend personen zelf zich schuldig maken? Zou ons kerkelijk leven gediend zijn met voorlichting die een brouwsel is van menschen met verschillend principieel standpunt? Zou niet juist daarin een grove gevaar bestaan, dat er schadelijke invloeden beginnen te werken in den voorlichtingsdienst, dus van bovenaf en hebben wij allen, die voor een groot deel van principieele voorlichting moeten leven om zelf leiding te beperkt kring te kunnen geven, er geen recht op, dat onze mannen hun isolement bewaren?

Daar gaat het o.a. over.

En het is een verdienste van prof. Schilder, dat hij daarvoor een lans breekt.

Eindelijk:

Of zou men heil verwachten van de methode van sommige onzer kerkbodes, die naar iemand mij schreef, 25 jaar achteraan komen, waarin men meditaties, verhaaltjes schrijft, en kerkelijke berichten maar waarin men nooit krachtig optreedt tegen het bederf dat zich begint te openbaren, waarin men de feiten niet bij den naam durft noemen, en zich hoogstens verliest in algemeenheden?

Zou het de roeping niet zijn van ieder die de waarden op Sion's muren betreft, om te waarschuwen en het zwaard te hanteeren, opdat wij als kerken niet ondergaan naar analogie van wat in de 17de en 18de eeuw geschiedde?

In Geref. Kb. Amsterdam-West schrijft O. P. Zieme het volgende:

Naar ik veronderstel, heb je zeker kennis genomen van de klacht, die Ds D. Sikkell kort geleden uitte in de A'damsche Kerkbode omtrent het polemische geschrift van Prof. Schilder in „De Reformatie“.

Nu gaat zijn bezwaar blijkbaar niet zozeer tegen de polemiek als zoedanic, maar meer tegen den toon en wijze van zeggen. Deze laatste acht hij zoedanic verkeerd, dat hij wikelijke lezing van 's professoren blad „gevaarlijk“ gaat achten. Nu weet ik niet, welke gevaren Ds Sikkell vreest, maar voorshands wil het mij voorkomen, dat hij in deze wel wat overdrijft. Natuurlijk is ook Prof. Schilder nog niet tot aan de volmaaktheid voortgevaren en zal hij zich dieswege, daar het niet-struikelen in woorden alleen aan de volmaaktheid wordt toegeschreven, zoo goed als anders polemisten, ook wel eens bezondigen in toon of wijze van zeggen, te meer, daar hij, militante figuur, schier zonder ophouden in den krijg is ingewikkeld. Ook al blijft er dus plaats voor den wensch en de bede, dat 's professoren zwaard te allen tijde van iedere smet vrij moge blijven, wie, die zijn bedoelingen slechts in het oog vat, is niet gaarne bereid hem zijn eventuele woord-struikelingen te vergeven? Indien men echter z'n oor hier en daar eens te luisteren legt, dan zijn er blijkbaar velen, die veel verder gaan in hun wischen dan Ds Sikkell, en niets liever zagen, dan dat Prof. Schilder zijn zwaard voor goed in de scheede stak. Menschen, die den lieven vrede zoo hartstoelelijk minnen, dat zij wars zijn van allen strijd. En het wellicht roerend eens zijn met de volgende verspreiden, welke ik aantrof in „De strijd voor kerkherstel“, van J. C. Rullmann en destijds gericht aan het adres van Mr Groen van Prinsterer:

Vanwaar die zucht, de heil'ge rust te storen
In 't Rijk van Hem, die de aarde vrede biedt? —
Zoo doet de Waarheid zich niet hooren,
Uw taak is die der Liefde niet.

Vervolg niet meer! Gij Saulus! word een Christen.
Die zich alléén zijn Heiland toevertrouwt.
Bedenk: door ijdel liefd'loos twisten
Werd nooit des Heeren Kerk gebouwd!

Uw Petruszwaard — het daal' weer in de scheede!
Der Eng'len Vorst behoeft uw bijstand niet.
Zijn Kerk is 't Rijk van Liefde en Vrede,
Waar in de Waarheid zelf gebiedt.

Dit poeslief gedicht is, dunkt me, menigeen uit het Irenisch hart gegrepen. Ik vraag mij evenwel af, hoe degenen onder ons, die immer zoo gesteld zijn op louter pais en vree, straks de Doleantie in dankbare herdenking kunnen houden. Wat zou er, menschelekerwijze gesproken, van de Kerk des Heeren zijn geworden, indien ook onze vadersen zoo schuw van allen strijd waren geweest. Vrede, o, voorwaar, een begaafte en onschatbaar goed. Ook zij hebben hem liefgehad, maar niet ten koste van de Waarheid. Mannedig hebben zij gestreden wanneer h.i. die Waarheid Gods in het gedrag kwam. Of hun woord altijd droop van zoetheit?

In een brief „Aan een jongeren tijdgenoot“, d.d. 7 September 1920 (Reform. 1e jaargang, no. 1) schreef Dr J. C. Rullmann van den onder ons nog zoo goed bekenden Ds J. C. Sikkell: „Hoe heeft hij den weg der vroomheid in de ethische prediking als schijn-aangewezen en verklaard, dat de ethische richting ook zedelijk laag staat, omdat zij den gruwel van haar ongelooft door bedrog bedekt“. In hetzelfde blad (Reform. 1e jaargang, no. 2) Dr B. Wielenga: „De Sikkell durfde alles kritiseren... naar het Woord manmoedig, radicaal“. Allicht dat er ook toen verzoeningen zijn geslaakt: Wantoe toch al dat getritiseer, waarom niet meer het accent gelegd op wat verenigt in plaats van op wat verdeelt? De Netelen had voor het polemische geschrift van Ds Sikkell tegen de ethischen slechts een „Bah“ over, terwijl W. J. Lamers in de Theologische Studien, 1904, blz. 440 van Ds Sikkels boek „Troost mijn volk“ schreef: „Expe-

te, dat hier om schalen. Tot in zinnelijkheid, v. trokken. Men de huiskamer“ (no. 5). Men zie de „appelen“, wie, die het dankbaar, dat den moed had men daarom, die zich voor c geven, hen n veeleer steune komstig Gods loofs tot eere van onze kerke Na groeten.

Enkele andere tot later, om de lezen.

N.S.B.-v.

Enige weken, dat thans hetzelfde Bodam Hzn, O. eratis van den (der N. S. B.) en zwaerde kerk van gereformeerden erder had gasta. dit stuk felle af sen (Groningen andere) en is he Sundaard“. Thaa komen.

Ik acht het be van Belangstelling de „Nieuwe Pro lateste nr. citeer.

Wat behoort Gods meenden van een heide Zij behoort te toonen, dat bezwaar daar? Zij behoort ven. Maar dat veel over broc waagd om de stelen inzake kerk.

Van een an gen.

Zij doen ge werleggen.

Zij schelden Zij razen n cumulatie enz.

Zij komen i staatschuld i

Zij vertellen maar vergeter de nationaals

ten toon spreij Zij doen al wegnemen, m voorbeeld.

Zij hebben hare verkeerd

Zij bonen o salarissen he

Zij vertelle beurt geld ve

Ja, wat dat de N. S. B. spr

De „N. Pr. G

Zij zeggen tische metho moet gij dan rechtische sta

Ook dit is t doet dat af of t

trijk is? De „v bedoelt het alti

én van Gods rechtvaardigd,

egen willen, d schuld. Daarom

Zij maken der de geref

consuur in o

Zij maken trent onderli

Dit alles z

Maar zij

het geen t

Dat kunne

En daaror

nen strijder,

zulk geschrij

ben met uith

Zoo'n pan

De schrijvi

is — hoe ki

vallen — wi

Hij behoort

weten, dat r

bij elkander

het pamflet

even zon ku

bevestig de n

en wil toch